

โควิด-19 กับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและสังคม

The Covid-19 with Changing of Education and Society

วัยวุฒิ บุญลอย^{1*} อธิกร วรบำรุงกุล² มนต์รี วิชัยวงศ์³ และเรงวิชัย นิลโคตร⁴

Waiwoot Boonloy^{1*} Theerangkoon Warabamrungkul² Montri Wichaiwong³
and Reongwit Nilkote⁴

¹ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี , waiwoot@hotmail.com
(Department of Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University)

²ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี , theerawara@gmail.com
(Department of Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University)

³ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี , Sam.montri@gmail.com
(Department of Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University)

⁴ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี , mong_rnk@hotmail.co.th
(Department of Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University)

บทคัดย่อ

โควิด-19 กับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและสังคม จากการวิเคราะห์การระบาดของโรคไวรัสโควิด-19 กับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและสังคม เป็นการเปลี่ยนที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเกือบทุก ๆ ด้านทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม การศึกษา และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในโลกนี้อย่างชัดเจน การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา และสังคมในประเทศตะวันตก อเมริกาและเอเชีย การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและสังคมของในสังคมไทย ตลอดจนปัจจัยที่เป็นตัวเร่งในการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและสังคม การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบทางการศึกษา การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการใช้ชีวิตในสังคม และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมโลกและสังคมไทย ที่สำคัญคือบริบททางด้านสาธารณสุขนั้น มีส่วนสำคัญในการดูแล ป้องกันและรักษากับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโควิด-19 นี้ การปรับตัวของมนุษย์กับการเปลี่ยนแปลงของโรคไวรัสโควิด-19 ได้อย่างลงตัวและสอดคล้องกับการใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างไร เป็นประเด็นสำคัญที่ทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน และทุกภาคส่วน ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยกันกำหนดรูปแบบแนวทางการปฏิบัติตัวในสังคมที่เรียกว่า รูปแบบใหม่ ให้กับประชาชน ในการอ้างอิงถึงทฤษฎีของทอมัส โรเบิร์ต มัลทัส กับของ ชาร์ล ดาร์วิน โดยหลักคิดทางวิชาการนี้ได้ โดยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและสังคม ดังต่อไปนี้ 1) การจัดการศึกษาการเรียนโดยใช้รูปแบบออนไลน์ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา โดยมีรูปแบบที่หลากหลายให้เลือกทั้งรูปแบบออนไลน์ และการเรียนในชั้นเรียน เพื่อนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ในแต่ละสถานศึกษา จากตัวอย่างโครงการ The Millennium Mathematics Project (MMP) ของประเทศอังกฤษ 2) การปรับรูปแบบการทำงานในสถานศึกษา ในเรื่องของกระบวนการขั้นตอนในการทำงานที่ต้องยืดหยุ่น และเอื้อต่อการทำงานให้กับผู้ปฏิบัติงาน ด้วยการนำหลักการเรื่อง space and time และ

ระยะห่างทางร่างกายของบุคคล หรือระยะห่างทางสังคมเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม อาทิเช่น ในห้องเรียน ต้องมีการจัดระยะห่างของโต๊ะผู้เรียนให้ได้ตามความเหมาะสมในพื้นที่ 3) การให้ความรู้ความเข้าใจแก่ นักศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา ในการใช้ชีวิตในสถาบันการศึกษาและสังคม ดังนี้ อาทิเช่น รูปแบบการจัดการเรียนการสอนควรเพิ่มช่องทางการเรียนรู้อื่นในการเรียนรูปแบบผสมทั้งในระบบปิด (ในห้องเรียน) และในระบบออนไลน์ควบคู่กันไปด้วย การตัดสินใจในทางเลือกใช้ช่องทางการใช้วิธีการออนไลน์มากยิ่งขึ้น ตลอดจนรูปแบบการสนทนาที่เปลี่ยนแปลงไป และ 4) การบริหารจัดการด้านงบประมาณ ในรูปแบบใหม่ภายใต้สถานการณ์ โควิด-19 ต่อเนื่องในอนาคต โดยให้สัดส่วนของงบประมาณที่เน้นในด้านการศึกษา ด้านการพัฒนาสังคมและมนุษย์ ด้านแรงงาน และการกระจายงบประมาณลงไปสู่ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีสัดส่วนมากขึ้น เพื่อช่วยแก้ปัญหาความเดือดร้อนในระดับครอบครัวและชุมชน

คำสำคัญ: โควิด-19 การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและสังคม

ABSTRACT

The Covid-19 and the changes in education and society from the analysis of the outbreak of the Covid-19 virus with Changing of Education and Society. It is a change that affects the lifestyle changes in almost every area, in terms of economy, society, politics, culture, education, and the way of life of the people in this world clearly. Changes in education and society in Western countries America and Asia. Educational and social changes in Thai society. As well as factors that are catalysts for educational and social changes. Changes in educational styles. Changes in lifestyle in society and changes occurring in the world and Thai society importantly, the public health context plays an important role in health care. Prevention and treatment of people affected by the outbreak of the virus, Covid-19, human adaptation to the change of the virus, Covid-19. Perfectly and balanced with everyday life? It is an important issue that both the government, private, community and all sectors. Must participate in helping each other to define a pattern of conduct in society called a new model for the people. Therefore, in reference to the theory of Malthus, Thomas Robert and Charles Darwin, this academic idea. By causing educational and social changes as follows: 1) Education Study using the online format a teaching and learning model that is ready to receive changes that occur at the Basic education level Vocational education level and University education level with a variety of formats to choose from, both online formats and classroom learning to be adapted to suit the context of the area in each school from the example of The Millennium Mathematics Project (MMP) in England. 2) Work style adjustment in schools. Regarding the process, the working procedures must be flexible and is conducive to working for operators by applying the principles of space and time and the physical distance of a person or social distances to be used in concrete management, for example, in the classroom, the distance of the student desk must be set appropriately in the area. 3) Providing knowledge and understanding to students and educational personnel. In living in educational institutions and societies as follows, such as teaching and learning styles should increase the availability of learning in a mixed form, both in closed systems in the classroom and online in parallel decisions on alternatives, using more online

methods as well as changing conversation styles and 4) Budget Management In a new form under the future Covid-19 situation by providing a proportion of budget that focuses on education social and human development, labor, and budget distribution to the local government organization that has a higher proportion to help solve the problem of trouble at the family and community level.

KEYWORDS: The Covid-19, Changing of Education and Society

**Corresponding author, E-mail: waiwoot@hotmail.com, waiwoot.b@rbru.ac.th โทร. 089 670 0332*

Received: 14 May 2020 / Revised: 5 June 2020 / Accepted: 9 September 2020 / Published online: 30 April 2021

บทนำ

การศึกษาและสังคมจากความหมายของมานุษยวิทยาได้ให้ความหมายถึง กระบวนการทางสังคมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชน การศึกษามีลักษณะเป็นสากลและมีความสำคัญในชีวิตสังคม เช่นเดียวกับกระบวนการสืบทอดพันธุ์ (reproduction) การดำรงชีพในเชิงเศรษฐกิจ การสื่อสารในเชิงสัญลักษณ์ และกฎระเบียบต่าง ๆ ของสังคม ซึ่งให้ผู้เยาว์เรียนรู้การมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเหมาะสมตามวัฒนธรรมของตน ส่วนคำศัพท์อื่น เช่น การขัดเกลาทางสังคม (socialization) ซึ่งเน้นถึงการเตรียมตัวเพื่อการมีส่วนร่วมทางสังคมและการบ่มเพาะวัฒนธรรม (enculturation) ซึ่งเน้นแบบแผนทางวัฒนธรรมที่สังคมกำหนดนั้น มีความหมายที่ชี้แทนคำว่า การศึกษาได้ในขอบเขตกว้าง ๆ โดยการศึกษาอาจเกิดขึ้นจากที่บ้านหรือครอบครัว หรือในสภาพแวดล้อมอื่น ดังเช่น ในสังคมเกษตรกรรม พ่อแม่และผู้ใหญ่ในครอบครัวเป็นผู้สอนให้เด็กเข้าใจและเรียนรู้ที่จะใช้ทักษะต่าง ๆ รวมถึงสอนเรื่องเศรษฐกิจ ความเชื่อ พิธีกรรม และกิจกรรมบันเทิง ตามความจำเป็นและความเหมาะสมของสังคม ส่วนในสังคมที่มีการผลิตเชิงอุตสาหกรรม เด็กก็อาจไปเป็นลูกมือหรือผู้ช่วยของผู้ที่เชี่ยวชาญในงานนั้น ซึ่งเป็นการเรียนรู้ด้วยการดูแลทำตาม และเรียนรู้เพิ่มเติมจากการปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดความชำนาญต่อไป หรือการเรียนรู้จากวัด สถาบันทางศาสนา โดยผ่านการอ่าน เขียน ท่องคัมภีร์หรือเอกสารสำคัญทางศาสนา จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ภาษา ระบบการเขียนอ่าน รวมทั้งได้เรียนรู้ธรรมเนียมการประพฤติปฏิบัติพิธีกรรมและอื่น ๆ ไปพร้อมกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2561)

โดยที่สำคัญตัวแปรที่ไม่คิดว่าจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 คือ โรคระบาดไวรัสโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อ การตายของประชาชนในโลกเป็นจำนวนมากจากสถิติ ณ วันที่ 2 พฤษภาคม 2563 www.worldometers.info มีรายละเอียด ดังนี้ สถานการณ์ในประเทศไทย มีผู้ติดเชื้อ 2,966 คน รักษาหาย 2,732 คน และมีผู้เสียชีวิต 54 คน ส่วนสถานการณ์ทั่วโลก ยอดผู้ติดเชื้อทั่วโลก 3,426,520 คน มีผู้เสียชีวิต 240,487 คน และรักษาหาย 1,093,950 คน จากข้อมูล 5 ประเทศที่มีจำนวนผู้ป่วยสะสมสูงสุด ดังนี้ 1. สหรัฐ 1,134,059 ราย 2. สเปน 245,567 ราย 3. อิตาลี 207,428 ราย 4. อังกฤษ 177,454 ราย และ 5. ฝรั่งเศส 167,346 ราย (หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ, 2563) จากข้อมูลสถิติดังกล่าวนั้นเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของประชากรในโลกเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ชีวิตของประชาชนในโลกอย่าง ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้ที่ต้องอยู่กับโรคระบาดชนิดนี้

ตัวแปรที่สำคัญคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี จากการพัฒนาของทั้ง ภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนา การคิดค้นผลิตภัณฑ์ขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการป้องกันโรคที่มีการพัฒนาตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตามยุคปัจจุบัน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพและวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีจากการระบาดของโรคไวรัสโควิด-19 จึงส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการระบาดของโรค

ด้านเทคโนโลยี และสภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจ จึงเป็นตัวเร่งในการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางความคิดของคนในสังคม และการปรับตัวอย่างไม่ทันตั้งตัว หรือ Disruptions ก็ว่าได้ จากการเกิดโรคระบาดไวรัสโควิด-19 ครั้งนี้จึงนำไปสู่การมองโลก และการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญมากที่สุดครั้งหนึ่งของโลก ที่จะนำไปสู่ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่เป็น ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การค้า การท่องเที่ยว การเกษตร การประมงท้องถิ่น และอาชีพแรงงานต่าง ๆ เป็นต้น ด้วยการบริหารจัดการของทุกภาคส่วน การอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการช่วยเหลือกันจากภาครัฐและทุกภาคส่วน และการ หาทองป้องกัน ฟื้นฟูและเยียวยาและช่วยชีวิตคนในโลกนี้ได้ได้อย่างไร

ดังนั้นตัวแปรที่วิเคราะห์ได้แก่ การศึกษา สังคม เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์สุขภาพ ซึ่งนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงขององค์กรหลัก ๆ ในสังคม เนื่องจากมีตัวแปรหลายตัว จึงขอให้ความสำคัญกับตัวแปรด้านการศึกษา และ สังคม ซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญ ด้วยการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาจากอดีตสู่ปัจจุบันได้เน้นในเรื่องทักษะการอ่าน การเขียน การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองในการปรับตัว เพื่อให้สามารถดำรงชีพและประกอบอาชีพตามความต้องการ สำหรับการเปลี่ยนแปลงในช่วงระบาดของโรคที่เกิดขึ้นในอดีต มาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ โรคไข้หวัดสเปน ไวรัสอีโบล่า โรคSARs ไข้หวัดนก และล่าสุดโรคระบาดไวรัสโควิด-19 ที่มีจุดเริ่มต้น การระบาดที่เมืองอู่ฮั่น สาธารณรัฐประชาชนจีนตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา ซึ่งปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อทั่วโลกและ ในประเทศไทยในการปรับตัววิถีชีวิตใหม่ หรือ ความเป็นปกติใหม่ (New Normal) ในทางการศึกษาและสังคม ด้วยหาแนวทาง และวิธีปฏิบัติตัวในการใช้ชีวิตในสถานศึกษา ที่บ้าน และในสังคม เพื่อให้เกิดความลงตัวและเหมาะสมกับการระบาดและ หลังจากการของโรคระบาดไวรัสโควิด-19

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์โควิด-19 กับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและสังคม จึงให้ความสำคัญกับข้อเท็จจริงที่ได้ กล่าวมาข้างต้นนี้ ในบทความนี้จะพยายามชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยจากทฤษฎี หลักการและวิกฤตการณ์ เพื่อให้มองเห็นภาพของสังคมไทยได้

1. การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและสังคมในประเทศตะวันตก อเมริกาและเอเชีย

จากรายงานผลการศึกษา เรื่องการพัฒนามาตรฐานการศึกษาของต่างประเทศ จัดทำโดยสำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2559) โดยได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนามาตรฐานการศึกษาของ 10 ประเทศ ประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา แคนาดา สหราชอาณาจักร ฟินแลนด์ นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี สาธารณรัฐประชาชน จีน สาธารณรัฐสิงคโปร์ และสหพันธรัฐมาเลเซีย จากการศึกษามาตรฐานการศึกษาของ 10 ประเทศ สรุปได้ดังนี้ เมื่อได้ทำการ เปรียบเทียบแนวทางการพัฒนามาตรฐานการศึกษาแห่งชาติของประเทศต่าง ๆ ที่เป็นกรณีศึกษา 10 ประเทศ มีดังนี้

1. ทุกประเทศใช้การเทียบเคียงกับผลการสอบวัดความรู้และทักษะการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ของ องค์กรความร่วมมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ (OECD) และสมาคมนานาชาติเพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (IEA) หรือข้อสอบ PISA และ TIMSS

2. การปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ให้สอดคล้องกับแนวการสอบ PISA และ TIMSS ให้ความสำคัญกับทักษะจำเป็นซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ คือ การอ่านและการเขียนภาษาประจำชาติ การคิดเลขและคณิตศาสตร์ ในระดับการศึกษาภาคบังคับ ส่วนในระดับหลังภาคบังคับก่อนอุดมศึกษา (มัธยมศึกษาตอนปลาย)

จะมุ่งพัฒนามาตรฐานด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา และบางประเทศกำลังพัฒนามาตรฐานด้านคอมพิวเตอร์และสารสนเทศศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

3. การเปรียบเทียบมาตรฐานการศึกษา พิจารณาจากหลักสูตรแห่งชาติใน 10 ประเทศ โดย 8 ประเทศได้กำหนดมาตรฐานหลักสูตรแห่งชาติเพื่อการพัฒนาพลเมืองที่มีพัฒนาการสมดุลทุกด้าน มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้และการดำรงชีวิต ในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ มีคุณลักษณะและค่านิยมที่พึงประสงค์ของสังคมซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามบริบท

4. การมีหลักสูตรแห่งชาติของทุกประเทศ โดยเน้นทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดเชิงวิพากษ์ ความร่วมมือ ความสามารถในการสื่อสาร ทักษะชีวิต ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะภาษาที่หลากหลาย ทักษะการแก้ปัญหาและคณิตศาสตร์ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และเน้นคุณลักษณะด้านจริยธรรมทางสังคม

จากรายงานดังกล่าวที่จัดทำโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ทำให้ภาพอนาคตของการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาของโลกได้ ดังนี้ 1) การเตรียมพร้อมของบุคลากรของประเทศต่าง ๆ ในเรื่องของความรู้และทักษะ การอ่าน การคิดคำนวณทางคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งความรู้และทักษะเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานของการนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันต่อไป 2) การปฏิรูปหลักสูตรในทุกระดับ ทั้งการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาภาคบังคับต้องให้ความสำคัญกับ ทักษะจำเป็นซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ทั้งในด้านการอ่าน การเขียนภาษาประจำชาติ การคิดเลขและคณิตศาสตร์ รวมไปถึง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้วยเช่นกัน และ 3) การมีหลักสูตรแห่งชาติของทุกประเทศที่เน้นทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 โดยนำไปใช้ต่อยอดในการทำงานและประกอบอาชีพหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้วได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องปรับตัว ต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาไปสู่การเปลี่ยนแปลงความคิดที่จะใช้ชีวิตให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบัน

2. การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและสังคมของในสังคมไทย

ช่วงการเปลี่ยนการปกครองของประเทศไทยหลังจาก พ.ศ. 2475 โดยคณะราษฎรซึ่งต่อมาหลังจากปฏิวัติยึด อำนาจได้แล้ว ก็ได้ประกาศเป้าหมาย 6 ประการนี้ไว้ในประกาศคณะราษฎร ฉบับที่ 1 และต่อมาได้เรียกว่าเป็น "หลัก 6 ประการของคณะราษฎร" ที่สำคัญตามหลักประการที่ 6 ในการปกครองประเทศของคณะราษฎรมีดังต่อไปนี้ 1) จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง 2) จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มากที่สุด 3) จะต้องบำรุงความสุข สมบูรณ์ของ ราษฎรในทางเศรษฐกิจโดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎร อดอยาก 4) จะต้องให้ราษฎรได้มีสิทธิเสมอภาคกัน (ไม่ใช่ให้พวกเจ้ามีสิทธิยิ่งกว่าราษฎรเช่นที่เป็นอยู่) 5) จะต้องให้ราษฎรได้มี เสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก 4 ประการดังกล่าวข้างต้น และ 6) จะต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ ราษฎร (ประกาศคณะราษฎร, 2475) จากประกาศคณะราษฎรดังกล่าวในข้อที่ 6 ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าในด้านการศึกษานั้น ทางภาครัฐจะต้องให้การดูแลและเอาใจใส่ในการศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎร เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ของประเทศไทย

ต่อมาในช่วงที่สำคัญในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ตั้งแต่ พ.ศ. 2481-2487 ได้ให้ความสำคัญกับการจัด การศึกษาผู้ใหญ่ เพื่อแก้ปัญหาการไม่รู้หนังสือของพลเมืองในชาติ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการสร้างชาติในสมัยนั้น โดย

นำไปสู่การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของประเทศไทย เพื่อแก้ปัญหาผู้ไม่รู้หนังสือในเวลาต่อมา (ปรีศินีย์ เกษะบุตร, 2555)

ช่วงปฏิรูปการศึกษา 2542 ได้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ราชกิจจานุเบกษา, 2542) สาระสำคัญของกฎหมายแม่บททางการศึกษามีสาระสำคัญดังนี้ 1) การจัดการศึกษา โดยยึดหลักการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน การมีส่วนร่วมของสังคม และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง 2) สิทธิของบุคคล จัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย 3) การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย 4) แนวทางการจัดการศึกษา โดยถือหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และถือว่าผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด 5) เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน คือ บุคคล ชุมชน สถาบันศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน สถานศึกษา สถานประกอบการ และสถาบัน องค์กรต่าง ๆ 6) การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการจากส่วนกลางไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7) การกำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก 8) การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และกำหนดให้มีกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากร 9) การระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน ทั้งหมดของรัฐและเอกชนเพื่อการศึกษา การจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษา และการสนับสนุนการอุดหนุนและใช้มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี และการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา อันจะนำไปสู่การแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และหลังจากนั้นก็ได้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ในช่วงระยะเวลาต่อมา เพื่อให้มีการปรับปรุงและแก้ไขให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพุทธศักราช 2550 เกี่ยวข้องกับการศึกษาในประเด็นเรื่องความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาของประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน และสิทธิในการศึกษาในการได้รับการศึกษาฟรีไม่น้อยกว่าสิบสองปีจากรัฐ หรือไม่เสียค่าใช้จ่ายที่เป็นเรื่องสำคัญ

ข้อมูลสถิติการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการศึกษาที่ผ่านมา 10 ปีของประเทศไทย ได้แก่ สถิติของผู้ได้รับการศึกษา การไม่รู้หนังสือ ส่งผลต่ออาชีพทางสังคม โดยมีรายละเอียดที่ทำให้เห็นภาพของการศึกษาของประเทศไทยได้ดังนี้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563)

ตาราง 1 จำนวนนักเรียน นิสิต นักศึกษาในระบบโรงเรียน ในสถานศึกษาของรัฐบาลและเอกชน จำแนกตามระดับการศึกษา และชั้น ปีการศึกษา 2557–2561 หน่วย: คน

ระดับ การศึกษา/ชั้น	2557		2558		2559		2560		2561	
	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน
รวม	10,686,340	2,676,173	10,573,894	2,767,537	10,509,464	2,645,062	10,432,311	2,628,250	10,160,389	2,774,881
ก่อน ประถมศึกษา	1,112,333	580,305	1,106,437	632,383	1,121,793	630,665	1,221,349	612,562	1,203,747	611,623
เตรียมอนุบาล (สข.)	1,060	13,163	872	22,557	484	21,246	967	17,356	955	27,441

CMU Journal of Education, Vol 5 No. 1 2021
 ศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 2564

ระดับ การศึกษา/ชั้น	2557		2558		2559		2560		2561	
	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน
อนุบาล 1 (หลักสูตร 3 ปี ของ สช.)	57,560	158,086	60,546	197,445	63,253	194,685	122,699	174,852	145,199	175,566
อนุบาล 2 (สช.)/อนุบาล 1	521,832	200,763	515,663	204,000	539,067	213,056	543,629	210,102	501,130	197,195
อนุบาล 3 (สช.)/อนุบาล 2	525,394	208,293	522,581	208,381	512,350	201,678	553,658	210,252	556,127	211,421
เด็กเล็ก	6,487	-	6,775	-	6,639	-	396	0	336	0
ประถมศึกษา	3,839,402	1,031,176	3,790,229	1,076,848	3,759,586	1,067,184	3,696,866	1,053,910	3,676,161	1,077,721
ประถมศึกษาปีที่ 1	643,078	186,989	628,586	190,407	624,650	185,272	611,186	180,296	639,440	195,292
ประถมศึกษาปีที่ 2	628,913	183,326	621,433	188,110	609,380	184,150	605,050	178,319	590,775	179,494
ประถมศึกษาปีที่ 3	634,830	174,740	624,528	182,026	618,996	181,831	606,351	177,991	601,349	176,695
ประถมศึกษาปีที่ 4	649,745	169,717	634,718	174,316	626,566	176,838	619,475	176,587	606,206	176,696
ประถมศึกษาปีที่ 5	638,851	161,700	648,950	170,317	634,840	170,956	625,545	172,678	617,619	176,433
ประถมศึกษาปีที่ 6	643,985	154,704	632,014	171,672	645,154	168,137	629,259	168,039	620,772	173,111
มัธยมศึกษา ตอนต้น	2,041,787	314,413	2,018,113	326,265	1,993,139	320,918	1,992,481	324,872	1,977,085	327,324
มัธยมศึกษาปีที่ 1	685,174	101,852	690,529	112,766	684,144	113,226	694,433	115,087	676,772	116,538
มัธยมศึกษาปีที่ 2	686,161	108,381	663,989	106,300	668,366	107,326	659,324	107,774	668,779	109,694
มัธยมศึกษาปีที่ 3	670,452	104,180	663,595	107,199	640,629	100,366	638,724	102,011	631,534	101,092
มัธยมศึกษา ตอนปลาย	1,701,638	386,389	1,639,839	376,858	1,583,159	358,365	1,541,916	367,844	1,526,356	363,590
มัธยมศึกษาปีที่ 4	571,342	120,886	572,939	132,294	563,980	132,853	544,563	129,564	550,680	128,450
มัธยมศึกษาปีที่ 5	552,259	132,009	506,011	117,251	505,801	116,384	491,342	122,655	480,431	115,772
มัธยมศึกษาปีที่ 6	578,037	133,494	560,889	127,313	513,378	109,128	506,011	115,625	495,245	119,368
อุดมศึกษา	1,991,180	363,890	2,019,276	355,183	2,051,787	267,930	1,979,699	269,062	1,777,040	394,623
ปริญญาตรีและ ต่ำกว่า	1,813,807	326,061	1,853,827	327,774	1,899,865	239,434	7,120	2,864	1,655,011	370,240
อุดมศึกษาปีที่ 1	533,384	118,173	539,614	118,521	487,626	124,696	445,142	124,017	463,877	118,476
อุดมศึกษาปีที่ 2 - 4	1,280,423	207,888	1,314,213	209,253	1,412,239	114,738	1,394,465	122,381	1,191,134	251,764
สูงกว่าปริญญา ตรี	177,373	37,829	165,449	27,409	151,922	28,496	140,092	22,664	122,029	24,383
ประกาศนียบัตร บัณฑิต	3,551	605	5,004	1,991	5,045	2,843	7,120	2,864	6,698	3,009

ระดับ การศึกษา/ชั้น	2557		2558		2559		2560		2561	
	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน
ปริญญาโท	149,469	34,711	135,696	23,200	124,482	23,028	110,874	17,125	90,490	18,778
ประกาศนียบัตร บัณฑิตชั้นสูง	1,525	-	1,535	-	1,025	-	1,760	-	1,792	-
ปริญญาเอก	22,828	2,513	23,214	2,218	21,370	2,625	20,338	2,675	23,049	2,596

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2557 - 2561

ตามตารางข้อมูลสถิติทางการศึกษาของทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในช่วงระยะเวลา 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 – 2561 พบว่า จำนวนผู้เรียนในภาพรวม ในสถานศึกษาของรัฐบาลและเอกชน มีดังนี้ อยู่ในหลักเฉลี่ยประมาณ 10 ล้านคนเศษ ส่วนของภาคเอกชนเฉลี่ยประมาณ 2 ล้านคนเศษ และพบว่าเมื่อศึกษาในระดับชั้นที่สูงขึ้นนั้นจำนวนผู้เรียนจะมีจำนวนลดลงจากประมาณ 8 ล้านคนเศษในช่วงการศึกษาระดับชั้นพื้นฐาน และเมื่อศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษามีจำนวนเพียงประมาณ 1 - 2 ล้านคนเศษ และหากพิจารณาเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 กับปี พ.ศ. 2561 พบว่าจำนวนผู้เรียนในสถานศึกษาของรัฐบาล 10,686,340 - 10,160,389 คน ในสถานศึกษาเอกชน 2,676,173 - 2,774,881 คน ตามลำดับ จากจำนวนสถิติตัวเลขได้บ่งบอกถึงจำนวนการศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐที่มีจำนวนลดลงกว่าประมาณ 5 แสนกว่าคน แต่ในสถานศึกษาของเอกชนกลับมีจำนวนมากขึ้นประมาณ 1 แสนกว่าคน เป็นการสะท้อนถึงการศึกษาในสถานเอกชนมีแนวโน้มมากขึ้น และเมื่อพิจารณาจากการศึกษาระดับชั้นพื้นฐานต่อในระดับอุดมศึกษาพบว่าจำนวนของผู้เรียนทั้งในสถานศึกษาของรัฐบาลมีแค่ 1 ใน 5 ของจำนวนผู้เรียนทั้งหมด และเอกชนมีเพียง 1 ใน 7 ของจำนวนผู้เรียนทั้งหมด ดังนั้น หากแนวโน้มยังเป็นเช่นนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อจำนวนแรงงานในระบบที่เป็นระดับองค์ความรู้เฉพาะศาสตร์ของประเทศอย่างแน่นอน และเป็นข้อสังเกตว่าจำนวนผู้เรียนที่ไม่ได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาตามศักยภาพของผู้เรียนทางภาครัฐและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะแก้ไขปัญหาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศในระยะยาวได้อย่างไร ซึ่งเป็นโจทย์ใหญ่ของประเทศไทย

ดัชนีทางการศึกษาในข้อย่อยด้านคุณภาพทางการศึกษา

ตาราง 2 ร้อยละของประชากรอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปที่อ่านออกและเขียนได้ จำแนกตามเพศ พ.ศ.2556 2558 และ 2561
 หน่วย: ร้อยละ

เพศ	2556	2558	2561
รวม	94.1	93.0	93.9
ชาย	95.4	94.5	95.2
หญิง	92.8	91.5	92.7

- ที่มา: 1. สํารวจการอ่านหนังสือของประชากร พ.ศ.2556 สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
 2. สํารวจการอ่านของประชากร พ.ศ.2558 สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
 3. สํารวจการอ่านของประชากร พ.ศ.2561 สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ตามข้อมูลตารางร้อยละของประชากรอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปที่อ่านออกและเขียนได้ จำแนกตามเพศ พ.ศ.2556 2558 และ 2561 พบว่า การอ่านออกเขียนได้ของประชากรในประเทศไทยอยู่ในระดับ 93.9 เกือบ 100 % ซึ่งยังมีเพียงร้อยละ 6-7 ที่ยังต้องดูแลในเรื่องการอ่านออกและเขียนได้ในส่วนนี้

ดัชนีทางการศึกษาในข้อย้อยด้านโอกาสทางการศึกษา

ตาราง 3 อัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2551 – 2560 หน่วย: ร้อยละ

ระดับการศึกษา	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560
ม.1	99.47	99.21	100.29	99.53	99.06	98.68	98.87	100.64	99.26	99.58
ม.4/ปวช. 1	85.79	88.27	90.04	89.40	88.89	89.46	88.88	91.31	90.58	91.13
ม.4	51.13	54.00	56.39	56.73	57.68	59.90	59.01	58.66	58.29	58.12
ปวช. 1	34.66	34.27	33.64	32.68	31.20	29.56	29.88	32.65	32.29	33.01
อุดมศึกษาปีที่ 1	111.13	126.56	134.18	126.92	103.38	95.80	94.86	85.61	81.26	55.53
ปวส.1	35.36	31.80	30.98	29.79	25.05	22.28	21.72	24.83	25.20	18.47
ปริญญาตรีปีที่ 1	75.78	94.76	103.21	97.13	78.33	73.52	73.13	60.77	56.06	37.05

หมายเหตุ: อุดมศึกษาปีที่ 1 ไม่นับรวมนักศึกษามหาวิทยาลัยเปิดของมหาวิทยาลัยรามคำแหงและมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2551-2560

ตามตารางอัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2551 – 2560 พบว่า แนวโน้มของการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาปีที่ 1 มีจำนวนค่าร้อยละที่ลดลงทุกปีและที่จำนวนลดลงอย่างมากเกือบร้อยละ 50 ในปีการศึกษา 2560 เมื่อทำการเปรียบเทียบของปีก่อนหลังขึ้นไป เป็นข้อสังเกตว่าเมื่อผู้เรียนเรียนจบในชั้นพื้นฐานโอกาสในการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นนั้นมีจำนวนลดลงอย่างเห็นได้ชัดเจน

โดยสรุปการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและสังคมของในสังคมไทย นั้นมีความเชื่อมโยงกับกับการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงโครงสร้างขององค์การ กฎหมายทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง และสถิติทางการศึกษาที่ได้บ่งบอกถึงจำนวนผู้เรียนในระบบดัชนีทางการศึกษาในข้อย้อยด้านคุณภาพทางการศึกษา และด้านโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนในชาติ

3. ปัจจัยที่เป็นตัวเร่งในการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและสังคม

ความอยู่รอดท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและรุนแรง คือความท้าทายของคนในยุค Digital Disruption โดยเฉพาะภายใต้สถานการณ์ที่บริษัท ห้างร้าน ธุรกิจทุกระดับชั้น ต่างพากันปรับตัวครั้งใหญ่กันด้วยแล้ว ผู้ที่มีความพร้อมในยุค Digital Disruption จะเต็มไปด้วยประตูแห่งโอกาสที่คอยเปิดต้อนรับ แต่สำหรับผู้ที่มีความสามารถในการปรับตัวต่ำก็เข้าข่ายคุณลักษณะ Deadwood คนกลุ่มนี้จะตกเป็นเหยื่อถูกอนาคตไล่ล่าและกลืนกินในท้ายที่สุด สำหรับสิ่งที่ต้องตระหนักอีกประการหนึ่งของยุค Digital Disruption ก็คือ เราไม่อาจอาศัยองค์ความรู้ดั้งเดิมหรือความถนัดเก่า ๆ จากครั้งอดีตมาใช้ในปัจจุบันได้ทั้งหมด ดังนั้นเพื่อความอยู่รอด บางทักษะจึงต้องพัฒนา และบางทักษะจำเป็นต้องปรับปรุง ทุกวันนี้ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมสูงอายุ ซึ่งสัดส่วนของวัยแรงงานจะลดน้อยลงเรื่อย ๆ ขณะเดียวกันเมื่อนำมูลค่าทางเศรษฐกิจไปหารด้วยจำนวนแรงงานจะพบว่าประเทศไทยมีผลิตภาพ หรือ Productivity ที่ค่อนข้างต่ำ และสุดท้ายคือ ประเทศไทยกำลังเผชิญกับ Digital Disruption (ศุภชัย ศรีสุชาติ, 2563)

สถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโควิด-19 เป็นโรคที่เกิดขึ้นที่ส่งผลต่อการตายของประชาชนในโลกเป็นจำนวนมาก จากข้อมูลสถิติดังกล่าวข้างต้นนั้นเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของประชากรในโลกเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นปัจจัยที่มี

ความสัมพันธ์กับการใช้ชีวิตของประชาชนในโลกอย่างไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้ที่ต้องอยู่กับโรคระบาดชนิดนี้ ในส่วนของประเทศไทย นั้นได้ส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งในการทำงาน การทำกิจกรรมต่าง ๆ และการปรับตัวให้อยู่ร่วมกับโรคระบาดไวรัสโควิด-19 นี้ให้ได้เช่นกัน

ดังนั้น เมื่อนำหลักทฤษฎีของทอมัส โรเบิร์ต มัลทัส (Malthus, Thomas Robert) และชาร์ล ดาร์วิน (Charles Darwin) มาใช้ในการวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ โดยมีสาระสำคัญของหลักทฤษฎีดังกล่าวดังนี้

1. โดยใช้หลักทฤษฎีของทอมัส โรเบิร์ต มัลทัส (Malthus, Thomas Robert) เข้ามาใช้ในการวิเคราะห์ว่า ส่งผลให้เกิดการลดลงของประชากรโลกในเชิงวิชาการได้อย่างไร โดยได้เสนอประเด็นสำคัญที่เรียกว่า หลักประชากร ที่เชื่อว่ามนุษย์ชาติจะถูกกดดันและพบความยากลำบากมากขึ้น เนื่องจากแนวโน้มตามธรรมชาติที่จำนวนประชากรเพิ่มทวีเร็วกว่าการเพิ่มขึ้นของอาหาร กล่าวคือ ประชากรเพิ่มจำนวนทวีคูณแบบเรขาคณิต ส่วนอาหารเพิ่มในปริมาณคงที่แบบเลขคณิต ดังนั้น การที่ประชากรเพิ่มขึ้นมากกว่าที่อาหารจะรองรับได้จึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทำให้เกิดการยับยั้งเชิงทำลาย (positive check) เช่น การตายด้วยโรคระบาด การตายด้วยความอดอยากและสงคราม หรืออีกทางหนึ่งเป็นการยับยั้งเชิงป้องกัน (preventive check) เช่น การเลื่อนเวลาการแต่งงานออกไป การงดเว้นการมีเพศสัมพันธ์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2557)

2. โดยใช้ทฤษฎีของชาร์ล ดาร์วิน ได้กล่าวไว้ว่า “การอยู่รอดของสิ่งมีชีวิตและเผ่าพันธุ์ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความแข็งแรงที่สุด หรือฉลาดที่สุด แต่อยู่ที่ความสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น” (It is not the strongest of the species that survives, nor the most intelligent that survives. It is the one that is the most adaptable to change. – Charles Darwin) (ลิขิต ธีรเวคิน, 2560)

จากที่ได้นำทฤษฎีทั้งสองข้างต้นมาพิจารณาในการวิเคราะห์กับสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโควิด-19 นั้น พอที่นำมาเป็นการศึกษาทางวิชาการเพื่อประกอบการอธิบายที่มีเหตุผลในการรองรับ เพื่อเป็นหลักคิดทางวิชาการนี้ได้ว่าเป็นเรื่องที่ต้องเกิดขึ้นตามสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในเรื่องโรคระบาด การตายด้วยความอดอยากและสงคราม ซึ่งคนต้องมีการปรับตัวตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างไม่ต้องกลัวจนเกินเหตุ

การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบทางการศึกษา

1) ตัวอย่างการจัดการศึกษา การเรียนโดยใช้รูปแบบออนไลน์ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา โดยมีรูปแบบที่หลากหลายให้เลือกทั้งรูปแบบออนไลน์ และการเรียนในชั้นเรียน เพื่อนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ในแต่ละสถานศึกษา โดยขอยกตัวอย่างของโครงการ The Millennium Mathematics Project (MMP) ของประเทศอังกฤษ (University of Cambridge, 2020) ที่ได้ให้รายละเอียดในคอลัมน์ About the Campaign เรื่อง Mitigating educational interruption during lockdown and beyond การช่วยบรรเทาช่วงติดขัดเกี่ยวกับการศึกษาในช่วงระหว่างล็อกดาวน์และช่วงที่ยาวนาน ดังนี้ ในช่วงระหว่างการระบาดของโรคไวรัสโคโรน่านั้น โรงเรียนต่าง ๆ ในประเทศอังกฤษ ซึ่งพ่อแม่ ผู้ปกครอง นักเรียนและครูมีความไว้วางใจ มีความเชื่อมั่น และการยอมรับแหล่งการเรียนรู้การศึกษาทางออนไลน์ เนื่องจากโครงการคณิตศาสตร์สหสวรรคเป็นโครงการการศึกษาคณิตศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ที่ได้เผยแพร่และดำเนินการสำหรับเด็กช่วงอายุ 3-19 ปี เป็นการสนับสนุนการเรียนรู้ที่บ้านสำหรับเด็กทั่วโลก โครงการนี้เป็นความร่วมมือระหว่างคณะ คณิตศาสตร์และคณะ

ศึกษาศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์และเป็นกิจกรรมระหว่างประเทศที่มีการบูรณาการรวมต่อของผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความเห็นในโครงการการทำงานที่เป็นพื้นฐานทางออนไลน์และความสมบูรณ์ของโปรแกรมและกิจกรรมในทุกขั้นตอนของโรงเรียนในทางการศึกษา จากช่วงเริ่มต้นปีแรกไปการศึกษาในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา และการส่งต่อจากโรงเรียนไปที่มหาวิทยาลัย และรวมถึงการสนับสนุนและการพัฒนาความเป็นมืออาชีพสำหรับครู โดยสาระสำคัญโปรแกรมนี้ได้มอบการตัดสินใจให้นักเรียนทุกคนได้พัฒนาตามศักยภาพของเขา และที่มีความแตกต่างไม่เท่าเทียมกันในด้านประสบการณ์ ทักษะเกี่ยวกับการศึกษาและการสร้างสรรค์ในการเข้าถึงกับกิจกรรมที่ถูกสร้างเพื่อให้เกิดความเข้าใจและสนับสนุนความอยากรู้อยากเห็นและการค้นพบโดยเน้นเป็นจุดสำคัญในบทบาทของคณิตศาสตร์ในโลกกว้าง จากตัวอย่างโครงการดังกล่าวข้างต้นของประเทศอังกฤษสามารถนำมาประยุกต์และปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยได้ในส่วนของหลักการทำงานร่วมกันของคณะที่มีความรู้และความสามารถในการคิดสร้างโปรแกรมทางคณิตศาสตร์หรือในศาสตร์ต่าง ๆ ในทางออนไลน์ที่สามารถนำมาปรับใช้ในประเทศไทยและทั่วโลกได้ เพื่อแก้ไขปัญหาในการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา

2) การปรับรูปแบบการทำงานในสถานศึกษา เป็นในเรื่องของกระบวนการขั้นตอนในการทำงานที่ต้องยืดหยุ่น และเอื้อต่อการทำงานที่ไม่ได้สร้างเงื่อนไขและภาระให้กับผู้ปฏิบัติงาน ด้วยการนำหลักการเรื่อง space and time เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้ อาทิเช่น 1) ในห้องเรียนต้องมีการจัดระยะห่างของโต๊ะผู้เรียนให้ได้ตามความเหมาะสมในพื้นที่ หากเป็นไปได้ควรให้มีอากาศไหลเวียนตามธรรมชาติมากที่สุดในห้องเรียน 2) หากมีความจำเป็นต้องใช้เครื่องปรับอากาศควรมีมาตรการในการดูแลการไหลเวียนของความเย็นไม่ให้ปะทะกับผู้เรียนโดยตรง 3) ควรหลีกเลี่ยงการจัดกิจกรรมกลุ่มในชั้นเรียนที่ต้องให้ผู้เรียนเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก ควรลดกลุ่มของผู้เรียนเพื่อหลีกเลี่ยงการพูดหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยถึงตัวกัน 4) การให้ความสำคัญในการล้างมือหรือใช้แอลกอฮอล์ทุกครั้งก่อนเข้าชั้นเรียน 5) การใช้หน้ากากอนามัยหรือหน้ากากใสในระหว่างชั้นเรียน เพื่อป้องกันตนเองและผู้อื่น และ 6) การแบ่งกลุ่มจำนวนผู้เรียนในชั้นเรียนเพิ่มให้มีจำนวนที่ไม่มากเกินไปด้วยการกำหนดจำนวนผู้เรียนทั้งในภาคเช้าและภาคบ่ายสลับกัน เป็นต้น

3) การให้ความรู้ความเข้าใจแก่ นักศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา ในการใช้ชีวิตในสถาบันการศึกษาและสังคม ก็เป็นเรื่องที่สำคัญในการปรับตัวให้อยู่ได้ร่วมกับสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโควิด-19 หลังจากนั้นไปแล้ว ดังนี้ อาทิเช่น รูปแบบการจัดการเรียนการสอนควรเพิ่มช่องทางการความพร้อมในการเรียนรู้แบบผสมทั้งในระบบปิด (ในห้องเรียน) และในระบบออนไลน์ควบคู่กันไปด้วย โดยผู้สอนเป็นผู้จัดสัดส่วนร่วมกับผู้เรียน เพื่อให้เกิดความร่วมมือและมีประสิทธิภาพมากที่สุด สำหรับการปรับรูปแบบในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ทางภาครัฐและเอกชนรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมควรเข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในการให้ความรู้ และให้ข้อมูลที่เป็นพื้นฐานที่ถูกต้องและเข้าถึงกับประชาชนได้เกือบทุกกลุ่มได้มีข้อมูลในการประกอบการตัดสินใจในทางเลือกใช้ช่องทางการใช้วิธีการออนไลน์มากยิ่งขึ้น

4) การบริหารจัดการด้านงบประมาณ ในรูปแบบใหม่ภายใต้สถานการณ์ โควิด-19 ต่อเนื่องในอนาคต จะดำเนินการในเรื่องการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษา และการนำงบประมาณที่ได้ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับประชาชน ดังนี้ อาทิเช่น การจัดทำงานงบประมาณเชิงยุทธศาสตร์ของประเทศในช่วงระยะเวลา 1-2 ปี หลังจากสถานการณ์โควิด-19 โดยให้สัดส่วนของงบประมาณที่เน้นในด้านการศึกษา ด้านการพัฒนาสังคมและมนุษย์ ด้านแรงงาน และการกระจายงบประมาณลงไปสู่ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีสัดส่วนมากขึ้น เพื่อช่วยแก้ปัญหาความเดือดร้อนในระดับครอบครัว

และชุมชน ซึ่งจะส่งผลช่วยบรรเทาความทุกข์ยากและความเดือดร้อนของประชาชนให้ได้มีกิจกรรมและโครงการที่ตรงกับความต้องการของประชาชน โดยจะเป็นการแก้ปัญหาที่ตรงจุดและมีความต่อเนื่อง

การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการใช้ชีวิตในสังคม

หลักการ Social Distance ระยะห่างทางสังคม หรือหลักการ Physical Distance ระยะห่างทางร่างกาย บุคคลเมื่อพิจารณาจากทั้ง 2 คำนี้ มีที่มาจากนี้ Social Distance ระยะห่างทางสังคม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2557) จากพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาได้ระบุไว้ว่าคือ ความรู้สึกหรือทัศนคติที่แสดงการแบ่งแยกหรือใกล้ชิดระหว่างคนในกลุ่มสังคมหนึ่งกับอีกกลุ่มสังคมหนึ่ง ซึ่งรอเบิร์ต พาร์ก (Robert Park, 1864-1944) และเออร์เนสต์ เบอร์เกสส์ (Ernest Burgess, 1886-1966) เป็นผู้ใช้ศัพท์นี้เป็นครั้งแรก ต่อมา เอเมอร์ เอส. โบการ์ดัส (Emory S. Bogardus, 1882-1973) ได้นำมาสร้างเป็นมาตรวัดซึ่งรู้จักกันในชื่อ “มาตรวัดระยะห่างทางสังคมโบการ์ดัส” (Bogardus social distance scale) โดยวิธีรวมคะแนนตามลำดับการยอมรับหรือคดที่บุคคลหนึ่งมีต่อคนในกลุ่มสังคมอื่นตามเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น ถ้าคนชาติพันธุ์หนึ่งว่าจะยอมรับคนอีกชาติพันธุ์หนึ่งมากน้อยเพียงใดในกรณีที่จะแต่งงาน จะเป็นสมาชิกในสโมสรเดียวกัน จะปลูกบ้านติดกัน หรือจะประกอบอาชีพเดียวกัน

ส่วน Physical Distance หมายถึง ระยะห่างทางร่างกายของบุคคล โดยศัพท์คำว่า Physical adj 1) Body NOT Mind, related to someone's body rather than their mind or emotions. 2) PERSON, informal someone who is physical likes touching people a lot (Longman Dictionary of Contemporary English, 2012)

ดังนั้น จากสถานการณ์โควิด-19 จะเลือกใช้คำทั้ง 2 คำ ก็อยู่ในการพิจารณาของผู้ที่จะนำไปใช้ จากความหมายดังกล่าวข้างต้น ซึ่งจะมีส่วนช่วยสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับสังคมได้ไม่มากนัก

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมโลกและสังคมไทย

การระบาดของโรคไวรัสโควิด-19 กับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา สังคมและในด้านอื่น ๆ จึงส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมโลกและสังคมไทย ได้ดังนี้

- 1) การปรับรูปแบบการดูแลในการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนตามบริบทพื้นที่และสภาพแวดล้อม
- 2) การตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของสังคมในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน โดยนำหลักการเรื่อง space and time เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม
- 3) การปรับรูปแบบการกินที่ถูกลักษณะ
- 4) การปรับรูปแบบการใช้เวลาในชีวิตประจำวัน โดยใช้เชิงรูปแบบวิถีการออนไลน์มากขึ้น
- 5) การพบปะพูดคุย และรูปแบบการสนทนาที่เปลี่ยนแปลงไป
- 6) การตระหนักถึงอันตราย การป้องกันและการอยู่ร่วมกับโรคไวรัสโควิด-19

บทสรุป

จากการวิเคราะห์การระบาดของโรคไวรัสโควิด-19 กับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและสังคม เป็นการเปลี่ยนที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเกือบทุก ๆ ด้านทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม การศึกษา และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในโลกนี้อย่างชัดเจน ที่สำคัญคือบริบททางด้านสาธารณสุขนั้นมีส่วนสำคัญในการดูแล ป้องกันและรักษากับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโควิด-19 นี้ การปรับตัวของมนุษย์กับการเปลี่ยนแปลงของโรคไวรัสโควิด-19 ได้อย่างลงตัวและสอดคล้องกับการใช้ชีวิตประจำวันการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบทางการศึกษาและสังคม ดังต่อไปนี้

1) การจัดการศึกษา การเรียนโดยใช้รูปแบบออนไลน์ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา โดยมีรูปแบบที่หลากหลายให้เลือกทั้งรูปแบบออนไลน์และการเรียนในชั้นเรียน เพื่อนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ในแต่ละสถานศึกษา จากตัวอย่างโครงการ The Millennium Mathematics Project (MMP) ของประเทศอังกฤษสามารถนำมาประยุกต์และปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยได้ในส่วนของหลักการทำงานร่วมกันของคณะที่มีความรู้และความสามารถในการคิดสร้างโปรแกรมทางคณิตศาสตร์หรือในศาสตร์ต่าง ๆ ในทางออนไลน์ที่สามารถนำมาปรับใช้ในประเทศไทยและทั่วโลกได้ เพื่อแก้ไขปัญหาในการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2) การปรับรูปแบบการทำงานในสถานศึกษา เป็นในเรื่องของกระบวนการขั้นตอนในการทำงานที่ต้องยืดหยุ่น และเอื้อต่อการทำงานที่ไม่ได้สร้างเงื่อนไขและภาระให้กับผู้ปฏิบัติงาน ด้วยการนำหลักการเรื่อง space and time และระยะห่างทางร่างกายของบุคคล หรือระยะห่างทางสังคมเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้ อาทิ เช่น ในห้องเรียนต้องมีการจัดระยะห่างของโต๊ะผู้เรียนให้ได้ตามความเหมาะสมในพื้นที่ หากเป็นไปได้ควรให้มีอากาศไหลเวียนตามธรรมชาติมากที่สุดในห้องเรียน หากมีความจำเป็นต้องใช้เครื่องปรับอากาศควรมีมาตรการในการดูแลการไหลเวียนของความเย็นไม่ให้ปะทะกับผู้เรียนโดยตรง ควรหลีกเลี่ยงการจัดกิจกรรมกลุ่มในชั้นเรียนที่ต้องให้ผู้เรียนเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก ควรลดกลุ่มของผู้เรียนเพื่อหลีกเลี่ยงการพูดหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยถึงตัวกัน และการให้ความสำคัญในการล้างมือหรือใช้แอลกอฮอล์ทุกครั้งก่อนเข้าชั้นเรียน 3) การให้ความรู้ความเข้าใจแก่ นักศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา ในการใช้ชีวิตในสถาบันการศึกษาและสังคม ดังนี้ อาทิเช่น รูปแบบการจัดการเรียนการสอนควรเพิ่มช่องทางการความพร้อมในการเรียนรูปแบบผสมทั้งในระบบปิด (ในห้องเรียน) และในระบบออนไลน์ควบคู่กันไปด้วย สำหรับการปรับรูปแบบในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ด้วยการให้ข้อมูลที่เป็นพื้นฐานที่ถูกต้องและเข้าถึงกับประชาชนได้เกือบทุกกลุ่มได้มีข้อมูลในการประกอบการตัดสินใจในทางเลือกใช้ช่องทางการใช้ชีวิตออนไลน์มากยิ่งขึ้น ตลอดจนการพบปะพูดคุย รูปแบบการสนทนาที่เปลี่ยนแปลงไป การปรับรูปแบบการกินที่ถูกสุขลักษณะ และการตระหนักถึงอันตราย การป้องกันและการอยู่ร่วมกับโรคไวรัสโควิด-19 และ 4) การบริหารจัดการด้านงบประมาณ ในรูปแบบใหม่ภายใต้สถานการณ์ โควิด-19 ต่อเนื่องในอนาคต โดยให้สัดส่วนของงบประมาณที่เน้นในด้านการศึกษา ด้านการพัฒนาสังคมและมนุษย์ ด้านแรงงาน และการกระจายงบประมาณลงไปสู่ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีสัดส่วนมากขึ้น เพื่อช่วยแก้ปัญหาความเดือนร้อนในระดับครอบครัวและชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ประกาศคณะราษฎร. (2475). *ประกาศคณะราษฎร หรือ ประกาศคณะราษฎร ฉบับที่ 1 วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475*
เข้าถึงจาก <https://th.wikisource.org/wiki.pdf>.
- ปรีศนีย์ เกศบุตร. (2555). การรณรงค์ให้พลเมืองรู้หนังสือของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในช่วง พ.ศ. 2483-2487
วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์, 31, 143-159.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก. (19 สิงหาคม 2542)*
เข้าถึงจาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th>.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2557). *พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2561). *พจนานุกรมศัพท์มานุษยวิทยา*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์.
- หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ. (2563). *เกาะติดข่าว COVID-19*. เข้าถึงจาก <https://www.bangkokbiznews.com>.
- ลิขิต อีระเวคิน. (2560). *ครูการเมือง ความคิด ชีวิต ผลงานของ ศ.ดร.ลิขิต อีระเวคิน*.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภชัย ศรีสุชาติ. (2563). *พัฒนา SKILL เดิม เพิ่มเติม SKILL ใหม่ ฝ่ามรสุมเศรษฐกิจ แหกคลื่น DISRUPTION*. เข้าถึงจาก
<https://tu.ac.th/thammasat-expert-talk-re-skill-up-skill-digital-disruption>.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). รายงานผลการศึกษา เรื่องการพัฒนามาตรฐานการศึกษา
ของต่างประเทศ. นนทบุรี: 21 เซ็นจูรี จำกัด.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). สถิติทางการศึกษา. เข้าถึงจาก

<http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/03.aspx>.

University of Cambridge. (2020). *Column, About the Campaign. Title: Mitigating educational interruption during lockdown and beyond*. Retrieved from <https://www.philanthropy.cam.ac.uk/impact-of-giving/impact-stories/mitigating-educational-interruption-during-lockdown-and-beyond>.

Longman Dictionary of Contemporary English. (2012). *Physical*. United Kingdom: Pearson Education Limited.

